

editörden

Oryantalizmi, özellikle de onun İslam'ı konu edinen yönünü yakın plana alan özel sayımızla merhaba.

Bilim mi, ideoloji mi yoksa sömürgeciliğin bir enstrümanı mı olduğu hâlâ tartışılan, gerçekte her üç içeriği de bünyesinde barındıran bir fenomen oryantalizm. Birçok Batılı bilim adamı ve entelektüel tarafından da dile getirildiği gibi "ilk evi kilise ve ilk gerekçesi dinin yayılmasına yardım etmek olan Doğu Araştırmaları, zamanla daha dünyevî bir faaliyete dönüşmüş ve sonunda üniversitelerin gelişen yapısı içinde kendine bir yer edinmiştir."

Oryantalizm, tek bir kavramsal ve anlamsal çerçevede sunulup algılanabilecek bir mahiyeti değil, çok anlamlı bir olguyu deyimler. Konu ile ilgili en paradigmatic eseri veren Edward Said'in nitelemesiyle oryantalizm, bir taraftan, antropolog, sosyolog, tarihçi yahut dil bilimci olsun Doğu'yu araştırma gibi akademik bir anlama sahipken, diğer taraftan daha geniş anlamda, Doğu ile Batı arasında ontolojik ve epistemolojik ayırma dayalı bir düşünüş biçimidir. Bu yaklaşımların bir bileşkesi olarak oryantalizm nihayet, Doğu hakkında hükümlerde bulunur, Doğu ile ilgili kanaatleri onay süzgecinden geçirir; Doğu'yu tasvir, tedris, iskan eder ve yönetir; kısaca Doğu'ya hakim olmak, onu yeniden inşa etmek ve onun âmiri olmak için Batı'nın bulduğu bir yoldur.

Bu olumsuz arka plan yanında oryantalistik çalışmalar, sürpriz bir biçimde, şöyle bir sonuca da yol açmıştır: "Batılılar kendilerinden çok farklı olan halkların toplumsal örgütlenme tarzlarını yakından tanıdılar. Kendilerine çok tuhaf görünen âdetlerin akıldışı olmadığını, tersine o halkların hayatta kalmalarını ve yeniden üretimlerini sağladığını gördüler. Oryantalist araştırmacılar, Batılı olmayan 'yüksek' uygarlıkları incelediler, metinlerini çevirip yorumladılar ve Hıristiyan merkezli görüşlerden bir kopuş anlamına gelen 'dünya dinleri' kavramının meşruluk kazanmasında önemli bir rol oynadılar."

Emperyalizme rehberlik eden oryantalizm, öyle zamanlar oldu ki, verileriyle Batılı Hıristiyan otoritelere İslam'ın model olarak gösterilmesine zemin de hazırlamıştır. "Kimi zaman, Müslümanların başarısı Kilise'nin kendisine bir çeki düzen vermesi için Tanrı'dan gelen bir uyarı şeklinde kabullenilirken, kimi zaman da Doğu toplum ve devlet yapıları, Batılı idarecileri eleştirmek için paravan olarak kullanıldı. Hatta Doğu çalışmaları, Batılı edebiyatçıların ülkelerinin sansür uygulamalarından kaçmalarına fırsat tanıyan bir alan olarak ortaya çıktı."

marife, bu sayısıyla, işte böyle veçheleri olan bir konuyu, daha çok İslam araştırmaları ekseninde ele almaya çalışmıştır. Oryantalizm konusuna hem

tarihçe hem de paradigma zaviyesinden medhal olabilecek yazıları, İslam ilimlerinin değişik şubeleriyle ilgili yatay ve dikey çalışmalar takip etmektedir. Yine aynı konuyla ilgili araştırma notları, çeviri ve tanıtımlar da dosyamızı zenginleştirip olgunlaştırmaktadır.

Bu yöndeki talebimizi geri çevirmeyip makale, çeviri ve tanıtımlarıyla katkıda bulunan kıymetli yazarlara burada bir kez daha teşekkür ediyoruz.

marife'nin bu sayısı, yayın hazırlıkları sırasında vefatını derin bir teessürle öğrendiğimiz, eserleriyle üzerimizde oldukça çok emeği olan büyük âlim Muhammed Hamidullah Hocamıza ithaf edilmiştir. Onun en yakın dostlarından olan değerli hocamız Prof. Dr. Salih Tuğ'un merhum ve mağfur âlimimizi tanıtan his dolu yazısını da müteakip sayfalarımızda bulacaksınız. Ğarık-ı rahmetillâh olması niyazımızla...

Ahmet Yaman